

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет здоров'я, психології, фізичної культури і спорту
Кафедра психології та педагогіки

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Символдрама

Освітньо-професійна програма Психологія

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Антонова Зінаїда Олександрівна,
Профайл викладача	Антонова Зінаїда Олександрівна – Кафедра психології та педагогіки (khmnu.edu.ua)
E-mail викладача(ів)	antonovaZ@khmnu.edu.ua
Контактний телефон	+380673608969
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=2127
Навчальний рік	2021-2022
Консультації	Очні: понеділок, 5-а пара, 3-405а он-лайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Загальна характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
				Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
						Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
В	Д	1	2	4	120	48	16		32		72			+	
В	З	1	2	4	120	8	4		4		112			+	

Анотація навчальної дисципліни

«Символдрама» є вибірковою навчальною дисципліною, важливою для здобувачів освітнього рівня «магістр» за спеціальністю 053 «Психологія». Символдрама є одним із видів глибокої психотерапії. Освітній компонент надає відомості про специфіку роботи з дітьми та підлітками у символдрамі; застосовувати символдраматичні вправи та техніки для дітей та дорослих. Вивчення Символдрами допомагає здобувачам вищої освіти вдосконалити навички по наданню психотерапевтичної допомоги; складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей пацієнта, встановлювати ефективність власних дій; демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни – ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами напрямків глибокої психології, їх хронології становлення та розвитку; вивчення теоретичних основ кататимно-імагінативної психотерапії (символдрами), ознайомлення з методами даного напрямку для надання психологічної допомоги,

отримання індивідуального досвіду; вироблення критичного, недогматичного погляду на різні психологічні теорії, вміння визначати їх переваги та слабкі сторони.

Завдання дисципліни: надати здобувачам знання про зміст, структуру і методи глибинної психології; а також навчити проведенню психотерапії методом символдрами; детальний аналіз основних технік, мотивів символдрами у роботі з клієнтами.

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, має бути здатним: здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій; розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість; розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість; оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації; вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності; вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності; вміти застосовувати інноваційні психологічні технології при роботі з вразливими категоріями населення; визначати напрями соціально-психологічного супроводу, розробляти та впроваджувати програми реабілітації та реадптації учасникам бойових дій та їх сімей.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції	Тема практичного заняття	Самостійна робота студентів		
			Зміст	Год.	Література
1	2	3	4	5	6
1-2	Вступ в основи символдрами	Сутність методу символдрами.	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури. Підготовка до поточного контролю. Підготовка до практичного заняття за темою 1.	9	[3, 4, 8]
		Основні мотиви символдрами			
3-4	Техніка роботи з малюнком у символдрамі	Робота з малюнком у символдрамі	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури. Підготовка до поточного контролю. Підготовка до практичного заняття за темою 2.	9	[2, 5, 7]
		Схема роботи з малюнком пацієнта			
5-6	Вступ в психотерапевтичну діагностику і практику. Основи психоаналітичного процесу	Психотерапевтична діагностика особистості.	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури. Підготовка до поточного контролю. Підготовка до практичного заняття за темою 3. Виконання домашнього завдання.	9	[1, 2, 5, 8]
		Психоаналітична діагностика особистості.			
7-8	Психоаналітичні теорії розвитку особистості. Психологічні механізми захисту. Вступ в аналітичну психологію К. Г. Юнга	Сучасні психоаналітичні теорії особистості.	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури. Підготовка до поточного контролю. Підготовка до практичного заняття за темою 4.	9	[3, 4, 8]
		Аналітична психологія К.Юнга.			
9-10	Теорія об'єктних відносин. Теорія прив'язаності Джона Боулбі	Теорія прив'язаності Джона Боулбі.	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури. Підготовка до поточного контролю. Підготовка до практичного заняття за темою 5.	9	[2, 5, 7]
		Фази формування прив'язаності			
11-12	Робота з перенесенням і контрперенесенням в аналітичному процесі і символдрамі. Робота з опором. Психоаналітична теорія і інтерпретація сновидінь	Особливості аналітичної роботи з перенесенням і контрперенесенням у символдрамі. Механізми психологічного захисту.	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури. Підготовка до тестового контролю матеріалу за темами 1-6. Підготовка до практичного заняття за темою 6.	9	[1, 2, 5, 8]

		Особливості аналітичної роботи зі сновидіннями			
13-14	Символдрама у роботі з дітьми та підлітками	Символдрама у роботі з дітьми	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури. Підготовка до поточного контролю. Підготовка до практичного заняття за темою 7. Виконання домашнього завдання.	9	[1, 2, 5, 8]
		Символдрама у роботі з підлітками.			
15-16	Теорія і практика групової психотерапії в символдрамі	Особливості роботи групи методом символдрами.	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури. Підготовка до поточного контролю. Підготовка до практичного заняття за темою 8.	9	[2, 5, 7]
		Особливості роботи групи методом символдрами.			

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Здобувач вищої освіти зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, практичні завдання виконувати відповідно до графіка.

Термін опрацювання матеріалу практичного заняття вважається своєчасним, якщо студент опрацював його відповідно до розкладу занять або не пізніше двох тижнів після того, як воно відбулося. Пропущене практичне заняття студент має відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни можуть користуватись як наявним в аудиторіях кафедри комп'ютерним обладнанням, так і власними пристроями (ноутбуками, планшетами, смартфонами). Власними пристроями можна користуватися як для роботи в системі Moodle, так і для доступу до зовнішніх інформаційних ресурсів, які необхідні для виконання практичних робіт і домашніх завдань.

До практичних занять студент має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. Набутті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ <http://surl.li/codwt>

Здобувач вищої освіти виконуючи практичні і самостійні роботи з дисципліни має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою (силабусом).

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання академічних досягнень здобувача здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти визначаються відповідно до структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт. Встановлюється обов'язковий мінімум оцінок, які має отримати здобувач впродовж семестру, щоб виконати програму дисципліни.

Оцінювання результатів навчання здобувачів денної форми навчання складається з таких елементів: усне опитування, тестовий контроль, індивідуальні домашні завдання.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль (залік)	
Практичні заняття					
Усне опитування		Тестовий контроль		Індивідуальні домашні завдання	
За рейтингом					
1	2	T 1-4	T 5-8	1	2
ВК: 0,3		0,4		0,3	
				0	

Умовні позначення: Т – тема дисципліни; ВК – ваговий коефіцієнт.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль (залік)	
Контрольна робота			
Оцінка за захист контрольної роботи		Виконання практичного завдання	
За рейтингом			
ВК: 0,5		0,5	
		0	

Умовні позначення: Т – тема дисципліни; ВК – ваговий коефіцієнт.

Критерії оцінювання за видами робіт

Усне опитування

Усне опитування відбувається у вигляді участі здобувачів вищої освіти у дискусіях під час аудиторних занять. Під час оцінювання викладач звертає увагу на активність здобувачів вищої освіти та обґрунтованість умовиводів. Усне опитування передбачає контроль і перевірку знань, умінь і навичок студентів.

Критерії оцінювання результатів усного опитування:

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання результатів усного опитування
Відмінно	Зміст питань розкрито повно і грамотно, вірно використано понятійний апарат; логічний виклад відповіді державною мовою; проявлено творчий підхід та самостійне мислення. При відповіді допущено дві-три несуттєві похибки.
Добре	Зміст питань розкрито повно. Показано повне засвоєння навчального матеріалу, володіння понятійним апаратом і фаховою термінологією; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання тощо. Відповідь будується на основі самостійного мислення. Допущено дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Зміст питань розкрито неповно. Виявлено знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією. Відповідь будується на рівні репродуктивного мислення, слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді.
Незадовільно	Зміст питань не розкрито. Виявлено розрізнені, безсистемні знання, допущені суттєві помилки у визначенні понять, перекручено їх зміст, виклад матеріалу хаотичний і невпевнений.

Тестовий контроль

Тестовий контроль відбувається у Модульному середовищі для навчання ХНУ. Здобувач може пройти тест письмово за умови здачі заборгованості або відсутності технічних можливостей для комп'ютеризованого проходження тесту. На тестування відводиться 15 хвилин. Правильні відповіді здобувач записує у талоні відповідей. Для кожної теми, що виноситься на тестовий контроль, розроблений окремий тестовий блок, що містить 10 завдань. Вірна відповідь за кожне завдання в один бал. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці за інституційною шкалою, що виставляється здобувачу, наведена у таблиці:

Сума балів за тестові завдання	0–4	5–6	7–8	9–10
Оцінка за інституційною шкалою	2	3	4	5

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Індивідуальне домашнє завдання

Під час оцінювання індивідуальних домашніх завдань викладач звертає увагу на виконання усіх пунктів змісту завдання та дотримання вимог до оформлення.

Критерії оцінювання індивідуальних домашніх завдань та оформлення завдань:

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання творчих робіт
Відмінно	Оформлення – охайне та естетичне. Представлені всі пункти плану до роботи та дотримано всіх вимоги до неї. Проявлена власна творчість і самостійна думка.
Добре	Оформлення – охайне. Випущені окремі пункти і/або порушені 1-3 вимоги до роботи. Елементи творчості і самостійності представлені мало.
Задовільно	Оформлення – неохайне. Завдання виконано не в повному обсязі, але достатньому для демонстрації проведеної роботи. Проявлено репродуктивне, несамостійне мислення.
Незадовільно	Оформлення – неохайне. Завдання виконане в недостатньому обсязі.

Контрольна робота

Контрольна робота здобувачів заочної форми навчання включає теоретичне питання та практичне завдання. Зміст та вимоги до написання та оформлення контрольної роботи подані у методичних вказівках, розміщених у Модульному середовищі для навчання ХНУ.

Критерії оцінювання контрольної роботи здобувачів заочної форми навчання

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і у письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення роботи. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних завдань; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь студента має будуватися на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві-три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка "незадовільно" виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Підсумкова оцінка за семестр згідно з національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до Електронного журналу. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться відповідна оцінка, а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній здобувачем кількості балів відповідно до таблиці співвідношення.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Не зараховано	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Залік виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав студент з дисципліни, знаходиться у межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці співвідношення.

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

- 1 Історія створення методу символдрами Х. Льюїнера.
- 2 Суть методу символдрами.
- 3 Показання та протипоказання для застосування символдрами.
- 4 Етапи символдраматичної психотерапії.
- 5 Основні мотиви символдрами.
- 6 Класичний психоаналіз.
- 7 Стадії психосексуального розвитку за З. Фрейдом
- 8 Топічний підхід З. Фрейда.
- 9 Методика і техніки психоаналізу.
- 10 Аналітична психологія Юнга.
- 11 Періоди життєвого циклу за К. Юнгом.
- 12 Структура психічного буття людини за К. Юнгом: свідомість, індивідуальне несвідоме, колективне несвідоме.
- 13 Індивідуальна психологія Адлера.
- 14 Основні положення вчення А. Адлера.
- 15 Сутність селф-психології Х. Кохута.
- 16 Види самості за Х. Кохутом.
- 17 Основні поняття структурного психоаналізу.
- 18 Регістри психіки за Ж. Лаканом.
- 19 Типи захисних реакцій К. Хорні.
- 20 Міжособистісні стратегії за К. Хорні.
- 21 Основні невротичні симптоми за К. Хорні.
- 22 Сутність теорії міжособистісних відносин Г. Саллівена.
- 23 Основні поняття теорії міжособистісних відносин Г. Саллівена.
- 24 Особливості психотерапії міжособистісних відносин.
- 25 Концепція про «внутрішній об'єкт». М. Кляйн.
- 26 Депресивна позиція раннього психічного розвитку немовляти за М. Кляйн.
- 27 Параноїдально-шизоїдна позиція раннього психічного розвитку немовляти за М. Кляйн.
- 28 Концепція Д. В. Віннікота «достатньо хороша матір».
- 29 Концепція «перехідного об'єкту» Д. В. Віннікота.
- 30 Концепція виникнення психотичних та антисоціальних тенденцій Д. В. Віннікота.
- 31 Концепція М. Малера.
- 32 Етапи розвитку ідентичності за Е. Еріксоном.
- 33 Внесок у розвиток егопсихології А. Фрейд.
- 34 Концепція А. Фрейд «лінії психічного розвитку».
- 35 Захисні механізми за А. Фрейд.

Рекомендована література**Основна**

- 1 Каліна Н. Ф. Психотерапія: підручник. Київ: Академвидав, 2010. 288 с.
- 2 Левицька Т. Л., Обухов-Козаровицький Я. Л. Символдрама: теорія і практика: навч. пос. Хмельницький: ХНУ, 2019. 266 с.

Додаткова

- 3 Асоціація організацій розвитку символдрами. URL: <http://www.symboldrama.org/>.
- 4 Лазос Г. П. Технології застосування групової кататимно-імагінативної психотерапії (ГКІП) у роботі з підлітками. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія № 12. 2014. С. 99-108.
- 5 Левчук Л. Психоаналіз: історія, теорія, мистецька практика: навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 255 с.
- 6 Основи психотерапії: навч. посіб. / В. І. Банцер, Л. О. Гребінь, З. В. Гривул та інші.; під заг. ред. К. В. Седих, О. О. Фільц, Н. Є. Завацька. Полтава: Алчевськ: ЦПК, 2013. 329 с.
- 7 Словник психологічних термінів (з глибинної психології) / уклад.: Херсонський Б. Г., Уварова С. Г.; ред. Рясенко С. І.; пер. з рос. Гладуш Г. В.; Держ. соц. служба для сім'ї, дітей та молоді, Укр. Асоц. психоаналізу, Міжнар. ін-т глибин. психології. Київ, 2006. 258 с.
- 8 Турецька Х. І. Фактори ефективності імагінативних технік психотерапії. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Психологічні науки. 2017. Вип. 4. том 2. С. 187-192.